משלש ועמדו מארבע מספק מארבע שיד הקדש על העליונה תניא כוותיה דרבי חייא בר יוסף תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי חייא בר יוסף בירוצי מידות הללו מה היו עושין בהן [א]אם יש זבח אחר יקריבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה ואם לאו מקיצין בהן את המזבח [ב]וקיץ זה מהו עולות הבשר לשם ועורות לכהנים תניא כוותיה דרבי יוחנן המקבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש מספק מארבע משלש ועמדו מארבע מספק מארבע שיד הקדש על העליונה וזהו ששנינו מותר נסכים לקיץ המזבח: **מתני'** כל קרבנות [ג]הציבור והיחיד טעונין נסכים [ד]חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם אלא [ה]שחטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים: **גמ'** תנו רבנן [1]ועשיתם אשה לה' יכול כל העולה לאישים יהא טעון נסכים אפילו מנחה תלמוד לומר [1]עולה שלמים מנין תלמוד לומר זבח תודה מנין ת"ל או זבח יכול שאני מרבה אף בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם תלמוד לומר [1]לפלא נדר או בנדבה [1]בא בנדר ונדבה טעון נסכים שאינו בא בנדר ונדבה אין טעון נסכים משמע להוציא את אלו אוציא את חובות הבאות מחמת הרגל ברגל ומאי נינהו עולות ראייה ושלמי חגיגה ת"ל [1]או במועדיכם [1]כל הבא במועדיכם טעון נסכים משמע להביא את אלו [א]אביא שעירי חטאת הואיל ובאין חובה ברגל תלמוד לומר [2]וכי תעשה בן בקר [ב]בן בקר בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו [ג]מה בן בקר מיוחד בא בנדר ונדבה אף כל בא בנדר ונדבה [1]לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן מה ת"ל לפי שנאמר עולה שומע אני אפי' עולת העוף במשמע [ח]ת"ל מן הבקר או מן הצאן דברי ר' יאשיה רבי יונתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר זבח ועוף אינו זבח אם כן מה ת"ל מן הבקר או מן הצאן לפי שנאמר [3]אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן יכול האומר הרי עלי עולה יביא משניהם ת"ל מן הבקר או מן הצאן רצה אחד מביא רצה שנים מביא ורבי יונתן למה לי קרא האמר [ט]עד שיפרוט לך הכתוב יחדו איצטריך סלקא דעתך אמינא
הואיל

ועמדו ד' שאין בשלש מספק מארבע שאין ואותה שלה שנותן להקדש יותר ממנה שקיבל עליו היינו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח: **ואם לנו.** לפי שאין שם זבח אחר: **הבשר לשם ועורות לכהנים.** דמהו דתימא הואיל ולקיץ המזבח הוא יהא כולו עולה ואפי' עורה שימכור ויקח מדמי עור הבהמה לצורך עולה ולא יהא עורה לכהנים קמ"ל: **מתני' חוץ מן הבכור ומעשר ופסח.** דהנך כולהו משום (א) (ב) חובה [ד] ניתהו אבל חטאות משכחת בציבור נמי: **אלא (ג) חטאת וכו'.** ואע"ג דאמרינן חוץ מחטאת ואשם חטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים משום דכתיבי בהדיא: **גמ' ואפילו מנחה.** הבאה בפני עצמה בלא זבח: **ת"ל עולה.** למנחה הבאה עם זבח טעונה נסכים ולא מנחה הבאה בפני עצמה בלא זבח: **משמע להוציא את אלו.** בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם שאין באין בנדבה אלא חובה הן: [ה] **(ומאי ניהו עולת ראייה ושלמי חגיגה (ג)).** שאינם חובת הרגל אלא עולת ראייה בלא יראו פני ריקם וחגיגה לשלמים (ג) ומוספין וחובת היום לא מצי להוציא אע"ג דלא הוי בנדר ובנדבה דהא בהדיא [ד] כתב בהו נסכים: **משמע** [ה] **להביא את אלו.** עולות ראייה ושלמי שמחה משום דהויא דומיא [ו] (ו) דעולות ושאר עולות הבאין בנדר ובנדבה שאינן חובת הרגל: **אביא שעירי חטאת.** דהואיל ובאין במועד יהו טעונין נסכים: **בן בקר בכלל היה.** דהא כתיב ברישיה דקרא לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן וכי תעשה בן בקר למה לי ליכתוב והקריב על בן הבקר וגו': **אף כל הבא בנדר[ז]** . טעון נסכים לאפוקי שעירי חטאת דלא מצינו חטאת שיהא בא בנדר ונדבה: **מן הבקר או מן הצאן מה תלמוד לומר.** והלא כבר נאמר [ח] זבח וכולהו בכלל זבח ניתהו: **אפילו עולת העוף.** יביא עמה נסכים: **יביא משניהם.** בקר וצאן: **ורבי יונתן למה לי קרא.** לחלק מן הבקר או מן הצאן הא גבי מקלל אביו ואמו [ט] אמר (סנהדרין דף סו.) כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי אחד אחד [י] עד שיפרוט לך הכתוב (ז) יחדו

רש"י כת"י

ועמדו מארבע מספק מארבע. דלא [ויהא] הדיוט תמור מהקדש דכל זמן שלא משך יכול לחזור ואותו מותר סולת שחוזרין [ומספקין] מקילין את המזבח וסלתות קרי נסכים שהרי למנחת נסכים הם באים: **ואם לנו נפסלו בלינה: גמ' ועשיתם אשה כו'.** זהו פרשת נסכים בפרשת שלח לך אנשים: **שעירי חטאת.** של מוספי רגלים דבכולהו כתיב [ח] ושעיר חטאת אחד. כל המקראות של הלכה זו כתובים באותה פרשה: **בכלל היה.** בכלל ועשיתם אשה דמשמע מינה דכל אשה טעון נסכים חוץ מאלו דממעטו: **לפי שנאמר עולה.** עולה או זבח משמע כל עולה טעונה נסכים ואפילו עולת העוף: **ועוף אינו זבח.** דמליקה הוא ולא זביחה: **ת"ל מן הבקר או מן הצאן.** או בא לחלק שאם רצה אחד יביא ואם רצה שנים יביא: **ור' יונתן למה לי קרא.** לחלק: **הא אמר.** לגבי אביו ואמו קלל [ט] משמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו: **עד שיפרט לך הכתוב יחדו.** וה"נ כיון דכתיב מן הבקר ומן הצאן ולא כתיב יחדי ממילא שמעינן שאם רצה להביא אחד יביא: **סד"א הואיל וכתיב.** בויקרא [א] ומן הצאן דכיון דשני קרא בדיבוריה דכתיב מן הבקר ומן הצאן ודאי דוקא כתיב מדגבי בקר כתיב מן וגבי צאן כתיב ומן משמע דוקא נקט גבי בקר משום דלפרושי מן הבהמה אתא וגבי צאן לאוסופי אתא כתיב ומן והכי קאמר מזה אחד ומזה אחד יביא וכמאן דכתיב יחדו דמי:

לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר וטריסית אם יש לו מותר [י] כדפרישית דמטבע נעשה חליפין או בפרוטות דכיון דיש לו אוזולי אוזיל גביה ואין כאן אגר נטר ליה ואם אין לו אפילו גדיש א"כ מה מרויחו בהקדמת מעות הרי לא יוכל להשתמש בהן דאין להם על מה שיתחלל ולא נפקי לחולין וי"ל דלעולם בדלית ליה אפי' גדיש אלא מקבל מעות הקדש והולך אצל בעלי בתים שנותנין לו יותר מד' סאין ומרויח היתר ומה שאין נותן להקדש אותו העודף מידי דהוה אמשלש ועמדו אארבע משום דלא יהיב להקדש אלא כפי השער והשער הוא מארבע ומיהו לפי טעם זה היה מותר להוליך מעות הקדש לסחורה כדי להשתכר בהן וזהו תימה דא"כ אמאי לא אשכחן ריבית בהקדש בכי האי גוונא בפ' הזהב (ב"מ דף נו:) לכך נראה דאין נכון לעשות כן או משום בזיון הקדש או משום שלא יבא לידי מעילה והא דשרי הכא בהקדש ואסור בהדיוט י"ל כי ההיא דסוף איזהו נשך (שם דף עד.) אמר רב מחוסר שתים פוסק שלש אינו פוסק ושמואל אמר בידי אדם אפילו מאה פוסק בידי שמים אפילו אחת אינו פוסק תנן פוסק עמו על הגדיש והא מחוסר מגלא בחמה למיבש ולמידש ומידר ומשני כגון דשדא בחמה ויבש [כ] ולשמואל [דאמר בידי שמים אפילו אחד אינו פוסק והא מחוסר] מידר דבידי שמים היא אפשר בנפוותא ובהקדש אפילו מחוסר כל הני שרי ועוד יש לומר דמיירי הכא בעשירים המתנדבים ונותנין מעות חולין למוכרי סלתות כדי לספק מארבע ואפילו למאן דחייש שמא לא ימסרום יפה בפרק הבית והעליה (שם דף קיח.) גבי שומרי ספיחים בשביעית דאין מתנדב שומר חנם הכא ליכא למיחש דאפילו לא מסרו העשירים יפה יפה מכל מקום מוכרי הסלתות שקיבלו המעות מוסרין אותם יפה יפה וכי תימא אפילו ריבית קצוצה לישתרי שילוו העשירים מאה של חולין לשלם להקדש מאה ועשרים כדאשכחן בהזהב (ב"מ דף נז:) גבי אבני בית המסותות לגיזבר לא דמי דהתם הכל יודעים שהאבנים עומדות לבנין וליכא למיגזר אטו הדיוט אבל הכא גזרינן דילמא אתי למימר דכי מלוה מאה במאה וכ' שרי אם הקדישום אחר כך כי היכי דשרי להלוותן מאה לשלם להקדש מאה ועשרים [ל] ועוד דאפילו כי האי גוונא אסור מדאורייתא דחשיב כאילו הויא הנאה למלוה כיון דקעביד על פיו [מ] כגון תן מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת מדין ערב ולא דמי לאבני בנין שאין לגזבר חלק בהן ולא דמי נמי לשקול ארבע זוזי ולימא ליה לפלניא דלוזפן זוזי דהא פשיטא ולאי דאסור למימר לחבריה אנא מוזיפנא לך זוזי והב לפלניא ארבע זוזי: **משלש ועמדו מארבע מספק מארבע.** בהא ליכא קולא בהקדש טפי מבהדיוט לרבי יהודה דתנן בסוף איזהו נשך (ב"מ דף עב:) אע"פ שלא פסק עמו כשער הגבוה יכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי: **אפי'** מנחה ת"ל עולה. תימה דבריש המזבח מקדש (זבחים דף פג:) [נ] משמע דמדכתיב עולה לא ממעטינן מנחה גבי כל הנוגע במזבח יקדש דאמרי' אי כתיב עולה ולא כתיב כבשים הוה אמינא כל עולין אפי' מנחה וי"ל דשאני התם דכתיב כל הנוגע דמשמע לרבות אי נמי זאת תורת ריבה אי נמי הכא גבי נסכים דכולן למזבח מסתבר עולה ממש דכולה כליל: **שלמים** מנין. וא"ת שלמים בהדיא כתיבי (במדבר טו) לפלא נדר או שלמים לה' וי"ל דהא ברישיה דההוא קרא כתיב וכי תעשה בן בקר ואתא זבח לרבויי מן הצאן: **שלמי** חגיגה ועולת ראייה. הוה מצי למינקט כבשי עצרת אלא נקט דבר הנוהג בכל הרגלים: **או** במועדיכם. מבמועדיכם דריש לקמן (דף צא.) דריש או או: **בן** בקר בכלל היה. פי' בקונטרס בכלל ועשיתם אשה דשמעינן כל העולה לאישים ובחנם פי' כן דבהדיא כתיב בפרשה (במדבר טו) מן הבקר או מן הצאן ועוד כתיב בתריה והקריב על בן הבקר ולשון בכלל משמע כפי' הקונטרס: **מה** בן בקר מיוחד בא בנדר או בנדבה. ומפיק שעירי חטאת טפי משום דאין כיוצא בהן נדבה אבל שלמי דחגיגה ועולת ראייה כיוצא בהן נדבה:
הואיל

מסורת הש"ס

א) [יומא נו: ב"מ לד: נה: סנהדרין סו. פה: שבועות מג. חולין קמ.], ב) נ"א קרבן יחיד וגי' צ"ק בתוספות ניטל והס"ד ואח"כ מה"ד והחטאת משכחת כו', ג) רש"ק מ"ז וגרים הכי משמע להביא את אלו שאינם כו' והצ"ק גרים ומאי ניהו עולת ראייה ושלמי חגיגה דאינן חובת הרגל עולת ראייה ללא כו', ד) כתב בהו נסכים ושאר עולות הבאין בנדר ובנדבה אין חובות הרגל הס"ד ואח"כ ד"ה משמע להביא את אלו עולת ראייה כו' דומיא דשלמים הס"ד ואח"כ ד"ה אביא שעירי כו' צ"ק, ה) גי' רש"ק ע"ל משמע, ו) נ"א דשאר שלמים, ז) גי' צ"ק יחדו הכי נמי מן הבקר ומן הצאן כתיב ולא כתיב בהו מי יחדי"ה, ח) במדבר כח, ט) ויקרא כ, י) גי' צ"ק כדמפרש התם דמטבע כו', כ) צ"ל ולשמואל מחוסר מידד בבידי שמים הוא כו' צ"ק, ל) צ"ל ועוד דפי' הר"ב אסור אפי' מדאורייתא, צ"ק, מ) צ"ל והוי כמו תן כו', נ) [שם ד"ה כלן].

◆

תורה אור השלם

1. ועשיתם אשה ליי עלה או זבח לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח ליי מן הבקר או מן הצאן: במדבר טו ג
2. וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדר או שלמים ליי: במדבר טו ח
3. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליי מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: ויקרא א ב

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוץ וכו' משום יחיד ניתהו: (ב) ד"ה אלא שחטאתו: (ג) ד"ה המשמעינן עולת ראייה בלא יראו פני ריקם וחגיגה לשלמים ושלמי שמחה:

◆

מוסף רש"י

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כמו שפרט לך הכתוב (דברים כב) בחורש שור וחמור, דמהלצטריך למיכתב יחדי שמעינן דאי לא כתביה הוה משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור, ואביו ואמו קלל דריש ליה בסנהדרין (דף פה:) להביא את המקלל לאחר מיתה (ב"מ צה. יבמות) סנהדרין סו. וכמו שפרט בחורש בשור ובחמור מדפרט לך ש"מ דאי לא הוי יחדו הוה משמע שור לבדו וחמור לבדו והא אביו ואמו דרישא דרשינן נמי או אביו או אמו ישיפא לאתויי לאחר מיתה (סנהדרין סו.).

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ג מהל' מעשה"ק הל' י:
יא ב מיי' שם הל"ח:
יב ג מיי' שם הל"ג:
יג ד מיי' שם הל"ב:
יד ה מיי' שם הל"ב:
טו ו ז מיי' שם הל"ג:
טז ח מיי' שם הל"ג:

◆

רבינו גרשום

יחד היינו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח: משמע להביא את אלו. עולת ראייה ושלמי חגיגה מפני שהן דומיא דשאר עולות דבאין בנדר ונדבה: פסח אינו בא חובה ברגל בי"ד הוא בא: בן בקר בכלל היה הבקר או מן הבקר או מן הצאן: מן הבקר אם כן הבקר או מן הצאן למה ליה: ר' יונתן למה ליה: א אמר. גבי מקלל אביו ואמו דאע"ג דכתיב אחד אחר: שמע נמי אחד בפני עצמו: צמר עד שיפרוט לך הכתוב יחדו הכא נמי כיון דלא כתיב יחדו שמע כל אחד בפני עצמו ולא איצטריך קרא: אצטריך וכו':

◆

שיטה מקובצת

א] אביא שעירי חטאת הואיל ובאין חובה ברגל. גליון ופסח לא חשיב חובה ברגל לפי שבא בארבעה עשר. ע"כ הרגמיה: ב] בן בקר עולה או זבח כו': ג] אליו ולומר לך מה בן בקר מיוחד הבא: ד] משום חובה של יחיד נדר: ה] ... ראיה ושלמי חגיגה: ו] דהוא דימיא דשאר עולות הבאין בנדר ונדבה: ז] בנדר ובנדבה: ח] מן הבקר או מן הצאן: ט] ואמו אע"ג דכתיב אחד אחד בפני עצמו: